

– підвищення уваги до процесу гармонізації внутрішнього контролю та внутрішнього аудиту в системі державного внутрішнього фінансового контролю;

– вивчення і впровадження в практику іноземного досвіду проведення державного фінансового контролю.

Діюча в Україні система державного фінансового контролю має ряд недоліків і проблем, які призводять до значних фінансових порушень, що мають тенденцію до зростання протягом останніх років. Вирішення цих проблем може бути досягнуто лише завдяки побудові якісної системи державного фінансового контролю в Україні, який повинен відповідати вимогам сучасності та спиратися на прийняті у всьому світі норми.

Література:

1. Гуцаленко Л. В., Дерій В. А., Коцупатрий М. М. Державний фінансовий контроль: навч. посіб. Київ: ЦУЛ, 2009. 423 с.
2. Звіт Рахункової палати за 2012 р. URL: http://www.ac-rada.gov.ua/doccatalog/document/16742074/Zvit_2012.pdf (дата звернення: 4.04.2019 р.).
3. Звіт Рахункової палати за 2017 р. URL: http://www.ac-rada.gov.ua/doccatalog/document/16755497/Zvit_RP_2017.pdf?subportal=main (дата звернення: 4.04.2019 р.).
4. Гупаловська М. Б. Теоретико-концептуальні засади державного фінансового контролю. *Світ фінансів*. 2013. №4. С. 44 – 49.
5. Труш І. Є. Державний фінансовий контроль в умовах економічних трансформацій. *Причорноморські економічні студії*. 2017. Вип. 14. С. 141-144.
6. Гаркуша Н. М., Бондаренко Н. О. Суть і проблеми функціонування державного фінансового контролю. *Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг*. 2012. Вип.1(1). С. 186-191.
7. Державний фінансовий контроль: проблеми та перспективи розвитку. URL: <http://dspace.tneu.edu.ua/handle/316497/11839> (дата звернення: 30.03.2019 р.).

Борис Василь Іванович

ст. гр. ФМ-12, ТНЕУ

Науковий керівник – к.е.н., доцент Лободіна З. М.

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ БЮДЖЕТНОГО МЕХАНІЗМУ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ДЕРЖАВИ

Формування бюджетного механізму соціально-економічного розвитку здійснюється державою під час визначення засад бюджетної політики на бюджетний період, а її реалізація – шляхом практичного застосування фінансових методів, форм, інструментів і важелів. Функціонування

бюджетного механізму держави досліджується вітчизняними науковцями фрагментарно, а тому теорія бюджетного механізму у сучасній економічній літературі не набула належного розвитку. Так, термін «бюджетний механізм» зустрічається рідко, його часто ототожнюють із фінансовим механізмом, що, на нашу думку, є неправильним.

Здебільшого вітчизняні та зарубіжні економісти розглядають бюджетний механізм з різних аспектів як: сукупність видів, форм, способів, засобів організації бюджетних відносин, які застосовує держава; сукупність елементів – форм, методів, важелів та інструментів формування й використання бюджетних коштів; практичну модель реалізації бюджетної політики держави; сукупність засобів, методів державного регулювання соціально-економічного розвитку держави.

Досліджуючи бюджетний механізм у складі бюджетної доктрини держави та як основний інструмент її практичної реалізації, В. Дем'янишин пропонує розглядати бюджетний механізм як [1]:

- сукупність видів бюджетних відносин, гармонізацію їхньої послідовності і взаємозв'язку у процесі формування та використання централізованого фонду грошових коштів держави, виходячи із сутності бюджету як об'єктивної економічної категорії;

- сукупність конкретних методів, форм, важелів, інструментів, стимулів та санкцій, які забезпечують мобілізацію і використання коштів бюджету держави, трактуючи бюджет за змістом;

- сукупність адекватних способів та прийомів наповнення доходів, розподілу і спрямування видатків основного фінансового плану держави, розглядаючи бюджет за формою;

- поєднання організаційних та методологічних положень і засобів, які забезпечують функціонування бюджетної системи країни, а також специфічних підходів, за допомогою яких держава створює умови та забезпечує функціонування бюджетних відносин на державному, регіональному і місцевому рівнях, тобто безпосередньо в кожній ланці бюджетної системи, трактуючи бюджет за організаційною побудовою;

- сукупність законодавчих та нормативних положень, які регулюють бюджетні відносини у суспільстві, вивчаючи бюджет за правовою ознакою.

Запропонований науковцем підхід дає змогу сформулювати теоретичні підвалини бюджетного механізму, змодельовати його оптимальну структуру, на основі цього розробити практичні рекомендації щодо забезпечення ефективного функціонування цього механізму з урахуванням конкретної економічної ситуації та завдань, які ставить перед собою суспільство на конкретному історичному етапі розвитку.

Розглядаючи бюджетний механізм соціально-економічного розвитку держави в системі державного регулювання економіки з позиції його ролі

у процесі розподілу ВВП, З. Лободіна вважає його засобом безпосереднього впливу органів державної влади і місцевого самоврядування на соціально-економічні процеси з метою забезпечення сталого розвитку країни. Науковець розробила комплексний теоретико-методологічний підхід до розкриття сутності бюджетного механізму соціально-економічного розвитку держави з урахуванням різних аспектів цього багатогранного поняття, зокрема як: системи – сукупності згрупованих у підсистеми фінансових методів, форм, інструментів, важелів, у результаті впливу яких на розподільні відносини, пов'язані з формуванням і використанням бюджетних ресурсів, відбуваються кількісні й якісні зміни соціально-економічних явищ і процесів як рушійної сили соціально-економічного розвитку та забезпечується реалізація засад бюджетної політики, спрямованої на вирішення проблем, які при цьому виникають; інституції – комплексу формальних (встановлених правовими актами з іманентним примусовим характером виконання) і неформальних (визначених культурою, ментальністю, звичаями) правил, що використовуються для регулювання бюджетних відносин [2].

Характеризуючи теоретичні та практичні засади бюджетного механізму зазначимо, що він є складовою фінансового механізму.

Бюджетний механізм, як особливий вид фінансового механізму, має як спільні з ним, так і відмінні риси. До спільних рис відносяться:

– бюджетний механізм, характеризуючи сферу використання об'єктивно існуючих розподільчих відносин, виступає складовою ланкою загальної системи управління економікою, займаючи в ній своє місце;

– бюджетний механізм, з одного боку, обумовлений реальним існуванням бюджетних відносин, з іншого – зворотно активно впливає на них та із розвитком ринкових відносин змінюється і удосконалюється;

– функціонування бюджетного механізму неможливе без використання вартісних норм, нормативів і показників та передбачає застосування економічних важелів, стимулів і санкцій;

– без практичного застосування методів, форм, інструментів, важелів бюджетного механізму неможливе регулювання розподільчих і перерозподільчих процесів [3, с. 6].

Поряд із загальними рисами фінансового і бюджетного механізму, для останнього С. І. Юрієм виділені такі особливості:

– бюджетний механізм – це сукупність певних видів бюджетних відносин, специфічних методів мобілізації та використання бюджетних коштів. Цей механізм повинен бути реальним втіленням засад бюджетної політики, відображаючи спрямованість бюджетних коштів на вирішення економічних і соціальних завдань на певному етапі розвитку держави;

– бюджетний механізм включає ряд складових елементів, кожен з яких є складною комбінацією методів, економічних важелів та інструментів, що виконують певні функції. Важливе значення має виділення центральної частини в цьому механізмі, якою є законодавча та нормативна база;

– провідними складовими бюджетного механізму, які діють як єдине ціле з характерним комплексом тільки їм властивих рис, є: блок важелів по мобілізації бюджетних ресурсів, що знаходить своє відображення в конкретних видах податків та платежів; блок важелів по використанню бюджетних ресурсів, який базується на наукових принципах та методах бюджетного фінансування; блок бюджетного регулювання, що забезпечує функціонування бюджетної системи [4, с. 41–43].

Отже, використання бюджету як інструменту регулювання соціально-економічного розвитку пов'язане з практичним застосуванням методів, форм, інструментів та важелів бюджетного механізму. Вибір зазначених елементів відбувається у процесі розробки та реалізації бюджетної політики (свідомої (суб'єктивної) діяльності людей щодо використання об'єктивно існуючих бюджетних відносин), а їх сукупність формує склад бюджетного механізму, який займає важливе місце в системі державного регулювання та розглядається нами як засіб впливу органів державної влади і місцевого самоврядування на соціально-економічні процеси з метою забезпечення економічного зростання та покращення суспільного добробуту.

Література:

- Дем'янишин В., Лободіна З. Концептуальні засади бюджетного механізму соціально-економічного розвитку держави. *Вісник Тернопільського національного економічного університету*. 2017. Вип. 1 (83). С. 77–88.
- Лободіна З. Бюджетний механізм: концептуальні засади та перспективи модернізації : моногр. Тернопіль : ТНЕУ, 2018. 412 с.
- Дем'янишин В. Г. Бюджетний механізм держави: сутність та роль у регулюванні соціально-економічних процесів. *Формування ринкових відносин в Україні* : зб. наук. праць / наук. ред. І. К. Боднар. К., 2007. Вип. 11 (78). С. 3–11.
- Юрій С. І., Дем'янишин В. Г., Буздуган Я. М. Антологія бюджетного механізму: моногр. Тернопіль : Економічна думка, 2001. 250 с.